

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KİTABXANA-İNFÖRMASIYA FƏALİYYƏTİNİN İNKİŞAF MEYİLLƏRİ

Səlahət Mahmudova

ADNSU, Kitab Evinin direktoru

Kitabxanaşünaslığın tarixən bir müstəqil elm kimi formalaşdığı dövrdən zəmanəmizə qədər ənənəvi kitabxanaşünaslıq öz tədqiqat və öyrənmə obyektini olaraq kitabxanaların tarixini, struktur quruluşunu, məqsəd və vəzifələrini, fondun komplektləşməsini, təsnifləşdirilməsini, düzülüş qaydalarını, bibliografik-məlumat axtarış sisteminin yaradılmasını, həmçinin oxuculara xidmət prosesinin forma və üsullarını öyrənirdi. İnformasiya cəmiyyəti kitabxana işində böyük inqilab yaratmış, kitabxanaların qarşısında qoyulan vəzifələr, onların strukturu, fondunun tərkibi, məlumat-axtarış sistemlərinin təşkili, oxuculara xidmət işinin forma və üsullarının islahatı sahəsində böyük yeniliklər baş vermişdir.

Dünyanın inkişaf tarixinə nəzər saldıqda, belə bir xüsusiyyət daha çox nəzəri cəlb edir ki, tarixən yaranmış, uzun əsrlər boyu fəaliyyət göstərən, bəşəriyyətin inkişafına böyük töhfələr verən mədəniyyət yaratmaq o qədər də asan deyildir. Bu baxımdan son zamanlar informasiya cəmiyyəti şəraitində ənənəvi kitabxanaçılığa qarşı dünyada gedən proses qismən sönmüşdür. Hiss edilmədən ənənəvi kitabxanaçılığa, kitabxanaşünaslığa və ümumiyyətlə, kitaba münasibət müsbət mənada daha pozitiv xarakter daşımağa başlayır. Dünyanın böyük ölkələrində son dövrlərdə ənənəvi kitabxanaşünaslıqla elektron kitabxanaşünaslığın inteqrasiyasına, ənənəvi kitabxanaşünaslığın elektron vasitələrdən daha geniş və səmərəli istifadə etməsinə diqqət yetirmək və bu sahədə olan inkişaf ön plana çəkilməkdədir.

Son illərdə dünya kitabxanalarının inkişafına nəzər salsaq görərik ki, cəmiyyətdə elektron kitabxana fenomeni daha qabarıq şəkildə əhəmiyyət kəsb edir. Müasir kitabxana-elektron kitabxana informasiya cəmiyyətinin inkişafında, elektron resursların yaradılmasında və istifadəsində xüsusi rol oynayır. İndiki zamanda kitabxanaların inkişafı üçün ən mühüm istiqamətlərdən biri kimi fondunun rəqəmsallaşdırılması, elektron sənəd arxivlərinin yaradılması və istifadəçilərin tələbatına uyğun elektron resursların yaradılmasıdır. Bir vaxtlar kitabxanaların fəaliyyəti, ancaq ənənəvi xidmət növləri, fondun zənginliyi və nadir kitabların sayı ilə məhdudlaşmışdı. Hazırda müasir kitabxana deyəndə zəngin kitab fondu olan kitabxana deyil, informasiya texnologiyalarının son nailiyyətlərini oxuculara elektron qaydada

çatdıracaq bir elektron resurs bazasının fəaliyyəti nəzərə çarpır.

Son illərdə Azərbaycanda elektron kitabxanalar və ümumilikdə müasir kitabxana-informasiya mühitinin formalaşması, inkişafı sahəsində nəzərə çarpacaq addımlar atılmışdır. Bu baxımdan da qeyd edilən vacib istiqamətlərdən biri olan elektron kitabxanaların formalaşması, inkişaf istiqamətləri və elektron resurslardan istifadə sahəsində əsaslı işlər dövlət başçısı İlham Əliyevin “Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında 20 aprel 2007-ci il sərəncamı və “Azərbaycan Respublikasında Kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı” kimi vacib dövlət sənədlərinin qəbul edilməsindən sonra daha intensiv aparılmağa başlanmışdır. Dövlət Proqramında kitabxanaların informasiya cəmiyyətində qabaqcıl rolu xüsusi qeyd olunur və deyilir ki, kitabxanalar dövlət islahatlarının həyata keçirilməsinə yardımçı olur, elm, təhsil, sosial inkişaf, iqtisadiyyat və mədəniyyət prosesinə fəal təsir göstərir. Azərbaycan kitabxanalarında internetdən istifadə, beynəlxalq elektron informasiya məkanına giriş imkanları və bu prosesin geniş istiqamətdə inkişafı mühüm məsələlərdən biri kimi həmişə diqqət mərkəzindədir.

Respublikamızda müstəqillik illərində Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin diqqəti və qayğısı nəticəsində böyük inkişaf yolu keçmiş ali məktəblər, onların kitabxanaları, həmçinin digər kitabxanalar kəmiyyət və keyfiyyət cəhətlərdə təkmilləşmişdir. Ali təhsilin inkişafı yeni dövlət və özəl ali məktəblərin yaranması, ali təhsil kitabxana şəbəkələrinin inkişafı, təkmilləşməsi və yenidən qurulması üçün şərait yaratmışdır. Son zamanlarda ali məktəb kitabxanalarının sayının artması kitabxana-informasiya fəaliyyətinin inkişaf meyillərinə və istiqamətlərinə bir sübutdur. Ali məktəblərin yanında elmi-tədris və ictimai həyatda fəal iştirak edən, professor-müəllim və tələbə heyətinin informasiya tələbatını ödəyən kitabxanaların təşkil edilməsi respublikanın elmi, mədəni və təhsil həyatında mükəmməl bir hadisədir.

Son illərdə ali məktəb kitabxanaları onlara ayrılmış maliyyə vəsaiti hesabına kitab fondlarını yeni nəşrlərlə komplektləşdirməyə, dövrü nəşrlərlə və dövrü mətbuatla təkmilləşdirməyə nail olmuş, müxtəlif bazaların elektron resurslarına abunə olmuş, fondunu və bazasını zənginləşdirmiş, gözəl təmirli binalarla, kompüter və proqram təminatı ilə, WIFI şəbəkələri ilə təmin olunmuşlar. Bir sözlə, ali məktəb kitabxanaları müasir standartlara cavab verən, oxucuların sorğularını və informasiya təminatını qüsursuz ödəməyə səy göstərən, elmi-metodik kompleks informasiya mərkəzinə və hətta oxuculara 24/7 fəaliyyət göstərən bir mərkəzə çevrilmişlər. İnkişaf meyarı olaraq bu gün kitabxanaların müasir standartlara cavab verməsi,

yeni və müasir texnologiyalarla təchiz olunması, beynəlxalq nəşriyyatların və universitetlərin birbaşa giriş imkanlarının olması, bəzi kitabxanaların 24 saat, 7 gün işləməsi, oxucu zallarının internet və WIFI şəbəkəsi ilə təmin olunması, bir sözlə oxucuların informasiya tələbatının artması kitabxana informasiya fəaliyyətinin inkişaf yoludur və bütün bu sadalananların nəticəsidir ki, bu gün kitabxanaların oxucu sayı, tərkibi xeyli artıb və zənginləşib.